

O SPOLOČNOM ROKOVANÍ REDAKČNÝCH RÁD FILOZOFICKÝCH ČASOPISOV ČSAV A SAV

Súčasnú úlohu marxisticko-leninskej filozofie kladú zvýšené nároky na prácu oboch našich filozofických časopisov i pokiaľ sa to týka ich spolupráce. Pre zabezpečenie prehĺbenia tejto spolupráce urobili obidve redakcie určité opatrenia, najmä z organizačnej stránky.

Vo vytváraní predpokladov účinnejšieho využitia spojených síl patrí však dôležité miesto aj prvému spoločnému zasadnutiu redakčných rád Filozofického časopisu a Otázok marxistickej filozofie. Na základe predchádzajúcej spoločnej prípravy rokovanie uskutočnilo sa 3. mája t. r. v Bratislave. Podnety a závery z tohto zasadnutia ukazujú na mnohé dosiaľ nevyužitú možnosti vo vzájomnej spolupráci a vytvárajú spoľahlivý základ pre jej ďalšie rozvíjanie a upevňovanie.

Hlavný referát k celkovej problematike spolupráce predniesol s. Vladimír R u m l, vedúci redaktor Filozofického časopisu. Reagoval v ňom na súčasné problémy filozofie u nás a rozobral najbližšie úlohy časopisov. V prvej časti poukázal na starostlivosť, ktorú otázkam filozofie venuje naša strana, a zdôraznil, že hlavným vodidlom pre činnosť obidvoch filozofických časopisov je predovšetkým uznesenie ÚV KŠČ o situácii na filozofickom fronte. Ako hovoril, toto uznesenie správne podčiarkuje, že jednou zo základných téz marxizmu je jednota ideologických a vedeckých prvkov vo vývoji spoločenskej teórie a svetonázoru, pretože zvláštnosť postavenia robotníckej triedy ako subjektu histórie sa prejavuje tiež v tom, že ideológia robotníckej triedy je vedeckou teóriou spoločnosti. V oblasti poznania spoločnosti niet téz, ktoré by mali výlučne ideologický charakter, ani téz, ktoré by mali iba vedecký charakter. Vzájomné prelínanie vedy a ideológie v spoločenskej teórii vychádza z toho, že poznanie spoločnosti je vždy tiež sebazpoznaním triedy. Veda a ideológia nie sú teda nezávislé kategórie, ktoré

koexistujú vedľa seba. To je prvá zásada, ktorou sa vo svojej činnosti musia spravovať obidva naše časopisy vo svojej vzájomnej spolupráci. Ako druhú takúto zásadu, o ktorú sa treba opierať, uviedol s. Ruml princíp jednoty teórie a praxe, ktorý charakterizuje marxisticko-leninskú filozofiu. Z tohto princípu súčasne vyplýva požiadavka jej všestranného rozvoja. Pritom treba mať, pravda, na zreteli, že v našej spoločnosti prebieha proces zospoločňovania vedy, podmienený jednak vedecko-technickou revolúciou, jednak rozvojom socialistickej demokracie. V súvislosti s tým veda preniká do života spoločnosti, dochádza k osvojovaniu si vedy najširšími masami. A hoci za socializmu na základe delby práce existuje ešte zvláštna skupina inteligencie, ktorá sa zaoberá filozofiou, marxisticko-leninská filozofia nie je výhradne iba jej záležitosťou, ale je vecou strany a nakoniec všetkého pracujúceho ľudu.

Proces zospoločňovania filozofie znamená maximálny rozvoj všetkých stránok (aspektov) filozofickej problematiky. K tomu treba dôkladne študovať spoločenské procesy, najmä nové javy v súčasnej spoločnosti. Bez sústavného skúmania metodologických a gnozeologických otázok prírodných a spoločenských vied, bez rozvoja marxisticko-leninskej filozofie ako svetového názoru robotníckej triedy nebude táto filozofia prenikať do všetkých oblastí života našej spoločnosti. Preto na tento cieľ sa predovšetkým musí zamerať činnosť našich časopisov, aby sa čo najúčinnejšie podieľali na jeho dosiahnutí. Ak jednota teórie a praxe je zárukou pravdivého vývoja teórie a ak strana je stelesnením jednoty teórie a praxe, musíme si byť vedomí toho, že hocijaká snaha oddeliť sa od strany musí viesť v oblasti teórie k úplnému subjektivismu. Poznávacia činnosť teoretika sa neuskutočňuje mimo strany, ale ako súčasť poznávajúcej úlohy strany, pretože tak, ako je

strana subjektom spoločenskej činnosti, tak je aj subjektom poznania. Pravdivé poznanie je ďalej podmienené tým, že sa uskutočňuje v spojení s ľudovými masami. Ľudové masy nie sú iba púhymi uskutočňovateľmi ideí veľkých osobností. Masy samy vytvárajú rozličné organizácie a inštitúcie, prostredníctvom ktorých pôsobia spoločenské zákony. Skúsenosť má o priebehu spoločenských procesov je bohatá a konkrétna. Preto vývoj spoločenskej teórie a filozofie vždy nutne zahŕňa aj zovšeobecnené skúsenosti ľudových mäs. Obidva časopisy preto môžu úspešne plniť svoje poslanie iba vtedy, keď budú dôsledne vychádzať z týchto záverov.

Ďalej sa s. Ruml zaoberal otázkou slobody vedeckej diskusie. „Je pochopiteľné“, povedal, „že zákonitosť v momentoch absolútnej a relatívnej pravdy na konkrétnom stupni ľudského poznania sa plne prejavuje aj v marxizme. Vnútri marxizmu prebieha boj relatívne hotového marxistického poznania s relatívne nehotovým. Boj týchto protikladov je vnútornou pohybovou zákonitosťou marxistickej filozofie. Bez výmeny názorov a slobodnej diskusie nemôže sa vyvíjať marxistická teória, v danom prípade marxistická filozofia.

Sloboda vedeckej diskusie nemôže nerešpektovať hranice medzi vedou a nevedeckými názormi. To nie je požiadavka, ktorá obmedzuje vývoj vedy. Vezmime si príklad zo súčasnej fyziky. Otázka rozličných interpretácií teórie relativity je vedeckou diskusiou v rámci vedy; pokúsí sa poprieť pravdivý charakter pojmov a zákonov teórie relativity znamená postaviť sa mimo vedy. Podobne aj v spoločenskej teórii a marxistickej filozofii existuje určitá úroveň poznania predmetu skúmania.

Ide nám teda o vedeckú diskusiu vnútri marxizmu, ktorý predpokladá jednotu v základných otázkach tak, ako to vyžaduje marxistická veda a ideologická jednota strany. Takto vedená diskusia pomôže aj rozvoju marxistickej teórie, aj rozvoju stranického života“. V týchto slovách je jasne povedané všetko a bolo by iste zbytočné čokoľvek k nim dodávať.

Potom prešiel s. Ruml k rozboru jednoty teórie, propagandy a agitácie v ideologickej práci strany, pričom podčiarkol najmä poznávací význam stranického propagandy. Ďalej zdôraznil nutnosť pozdvihnúť formy práce vo filozofii na vyššiu úroveň a prekonať zastarané spôsoby, ktoré sú ešte stále veľmi rozšírené.

V druhej časti úvodného referátu s. Ruml venoval pozornosť najmä tematickej orientácii vo filozofii a spolu s tým filozofických časo-

pisov, vyplývajúcej z nutnosti preskúmať a osvetliť komunistické perspektívy vývoja spoločnosti. Povedal, že v časopisoch by sa mali ovela viac ako dosiaľ riešiť také otázky, ako je napr. vytváranie novej materiálno-technickej základne, úloha techniky, úloha jednotlivca, všestranný rozvoj osobnosti za socializmu, vývoj nášho ľudovodemokratického štátu, vývoj triednej štruktúry našej spoločnosti, význam hnutia brigád socialistickej práce v rozvoji spoločnosti, problém rozvoja marxisticko-leninskej filozofie pri skúmaní spoločnosti, vedeckoateistická kritika novotomistickej ideológie, vzťah filozofie k prírodným vedám, metodologické problémy špeciálnych vied, jednota dialektického a historického materializmu, kritická analýza metodológie súčasného revizionizmu atď. V závere potom predniesol viac konkrétnych návrhov na upevnenie a prehĺbenie doterajšej spolupráce medzi obidvoma filozofickými časopismi; z nich uvádzame aspoň tieto:

Výmena tematických plánov a ich koordinácia, spoločné vedenie diskusií, príp. realizácia určitej delby v tomto smere, spoločná príprava niektorých čísiel, zabezpečenie určitej delby i v publikovaní niektorých statí, spoločné recenzie, vzájomné polročné resumé; v bibliografii treba dbať o relatívnu úplnosť českých i slovenských publikácií, treba dbať o rozšírenie počtu členov v obidvoch redakčných radách, treba vytvárať spoločné zasadnutie redakčných rád 2 razy ročne, spoločné čitateľské konferencie raz ročne.

Na diskusii k úvodnému referátu a k tematickým plánom obidvoch časopisov zúčastnili sa takmer všetci účastníci. Vyslovili súhlas so zameraním časopisov, ako to vyznieva z tematických plánov, pričom na mnohých miestach ich konkrétne realizácie doplnili tieto plány ďalšími námetmi. Samotný referát mal veľmi dobrý ohlas, a to tak v zmysle všeobecných zásad a tematických úloh časopisov, ktoré vytýčil, ako aj v zmysle návrhov k formám ich spolupráce. Toto kladné prijatie sa prejavilo vo všetkých vystúpeniach. Nebolo to však iba pasívne schvaľovanie, ale naopak — pre priebeh diskusie bola charakteristická aktívna spoluúčasť na riešení prerokovaných otázok. Zo širokého okruhu pre ich závažnosť uvedieme aspoň niektoré.

Vo väčšine príspevkov sa hovorilo o celkovej úlohe časopisov. Okrem iného sa pritom povedalo, že by nemali byť iba pasívnym odrazom úrovne teoretického myslenia vo filozofii u nás, ale mali by sa viac usilovať aj o vlast-

né aktívne pôsobenie pri rozvoji filozofie. Napriek tomu, že už teraz možno hovoriť o určitom pokroku v tomto smere, nedarí sa dosť dobre prekonať niektoré organizačné ťažkosti, najmä pokiaľ ide o prácu s autormi. Preto bude treba oveľa viac sa sústrediť na tento spôsob práce ako dosiaľ (napr. s. Kocka). A pretože poslaním časopisov je aj popularizovať filozofiu, musia sa v súlade s tým voliť aj formy spracovania niektorých otázok (napr. s. Strínka). Z tohto hľadiska sa ukazuje vhodné zaviesť stále konzultačné rubriky, zamerané na potreby stránickej propagandy (napr. s. Mácha). V súvislosti s celoštátnym charakterom obidvoch časopisov dostáva sa znovu do popredia otázka ich špecifičnosti, späté s komplexným prístupom k riešeniu tej-ktorej problematiky a uvádzanej v súlade jednak s ním, jednak s vopred dohodnutými zásadami určitej delby práce medzi obidvoma časopismi⁴ (napr. s. Hrušovský a s. Kocka).

Ďalej účastníci zasadnutia predniesli v diskusii viac príspevkov k tematickým úlohám časopisov k ich celkovému obsahu. Členovia obidvoch redakčných rád poukázali na to, že ešte stále nie sú uspokojivo využité možnosti obidvoch časopisov, najmä pokiaľ ide o objasňovanie aktuálnych problémov rozvoja našej spoločnosti, čo patrí k ich hlavným úlohám (napr. s. Houška, Mácha, Kopčok, Strínka). Niektorým otázkam sa z tejto stránky venuje vôbec malá pozornosť, napr. medzinárodným aspektom výstavby socializmu, odstraňovaní podstatných rozdielov medzi mestom a dedinou, rozdielom medzi duševnou a fyzickou prácou, kultúrnej revolúcií, spoločenskému prieskumu a pod. — napriek tomu, že sa v tematických plánoch na ne pamätá. Ide teda o to, aby sa starostlivo a dôkladne rozobrali príčiny týchto nedostatkov a aby sa našli patričné prostriedky, ako ich odstrániť zo strany obidvoch redakcií.

Ako sa zdôraznilo, neuspokojivá je situácia aj na iných úsekoch, najmä pokiaľ ide o otázky rozvoja filozofie ako svetového názoru a jej vzťahu k špeciálnym vedám, jej ideologického, gnozeologického a metodologického významu a tiež jej miesta v rámci jednoty marxistickoleninského učenia (napr. s. Mácha, Filová, Filkorn, Kopčok). Kritický rozbor súčasných nedostatkov z tohto hľadiska je taktiež veľmi cenným podkladom pre zlepšenie práce časopisov.

V niekoľkých diskusných príspevkoch sa

autori zaoberali nutnosťou systematickejšieho riešenia otázok vedeckého ateizmu (napr. s. Čelko), väčšej pohotovosti v boji proti náboženstvu, kde ide predovšetkým o sústredenie sa na rozbor jeho gnozeologických koreňov (napr. s. Filkorn, Čelko), ďalej systematickejšieho riešenia otázok etiky (napr. s. Mácha, Városová) a estetiky (napr. s. Városová) na stránkach časopisov, a ukazovalo sa na mnohých konkrétnych príkladoch, ako aj v týchto oblastiach časopisy ešte stále málo zasahujú do riešenia jestvujúcich problémov. Väčšiu pohotovosť si vyžaduje aj plnenie úloh vyplývajúcich z boja proti buržoáznej filozofii (napr. s. Mácha, Kopčok), najmä neoliberalizmu, ale aj iných foriem súčasného antikomunizmu.

V časti diskusných príspevkov sa odporúčalo, aby časopisy v pravidelných prehľadoch informovali o filozofickom živote v zahraničí, aby čitateľov oboznamovali s obsahom zahraničných marxistických časopisov a recenzovali ich (napr. s. Filkorn).

Niektoré príspevky navrhovali aj zlepšenie bibliografických informácií a nákup cudzích kníh zriadením ústrednej služby (napr. s. Kopčok).

Pokiaľ ide o spoluprácu obidvoch časopisov, všeobecne sa podporovali návrhy, ktoré predniesol s. Ruml v závere svojho referátu. Doplnky sa vzťahovali predovšetkým na otázky obsahové a organizačné. Zo stránky obsahovej účastníci odporúčali spoluprácu najmä v smere kritiky metodológie revizionizmu, na úseku vedeckého ateizmu (výmena materiálov), v prieskume socialistickeho súťaženia (riadenie spoločnosti a úloha súťažiacich kolektívov brigád socialistickej práce, voľný čas a jeho využitie atď.).

V závere diskusie sa prijal uznesenie k otázkam spolupráce v recenzovaní a k začiatu diskusie v obidvoch časopisoch o otázkach sociálneho prieskumu, estetiky a teórie umenia vôbec, o metódach vedeckoateistickej propagandy. Užitočné a úspešné rokovanie zakončil s. akademik Igor Hrušovský, hlavný redaktor časopisu Otázky marxistickej filozofie. Zhodnotil priebeh prvého spoločného zasadnutia a zhrnul jeho výsledky, ktoré sú priaznivými predpokladmi pre rozvoj spolupráce medzi obidvoma časopismi, aby spoločnými silami stále lepšie plnili svoje dôležité poslanie.

A. Vávra — J. Bober